

ВОДИЧ

ОДГОВОРНОСТ НА СОДРУЖНИЦИТЕ И НА АКЦИОНЕРИТЕ

Оваа публикација е подготвена од страна на проф. д-р. Тито Беличанец со великодушната поддршка на Агенцијата на САД за Меѓународен Развој (УСАИД)

Мислењата изразени во оваа публикација им припаѓаат на авторите и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за Меѓународен Развој и Владата на Соединетите Американски Држави.

1. ВОВЕД: ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ ЗА ОДГОВОРНОСТА НА СОДРУЖНИЦИТЕ И АКЦИОНЕРИТЕ

За разлика од Законот за трговските друштва од 1996 година¹, Новиот Закон за трговски друштва од 2004 година² поблиску ја уредува одговорноста на содружниците и на акционерите.

Во заеднички општи одредби за трговските друштва е определена посебната одговорност на содружниците, односно на акционерите, правните консеквенци односно забраните за поранешни содружници, односно акционери за основање, за статусни промени и за преобразба на ДОО и АД како и други случаи на одговорност.

1.1. Како е определена одговорноста на содружниците, односно на акционерите?

Битно обележје на ДОО и АД е непостоењето на одговорност на содружниците, односно акционерите за обврските на друштвото. За обврските преземени во правниот промет спрема третите лица одговара самото друштво со сиот свој имот. Од тие причини нужно е да се апострофира фактот дека не постои врска меѓу називот на капиталските друштва, а особено на ДОО и начинот на кој тие одговараат *vis-a-vis* третите лица во правниот промет. Така на пример поимот "ограничена одговорност" во називот на ДОО е само *terminus technicus* што не смее да се доведува во врска со карактерот на одговорноста на ДОО за обврските спрема третите лица. Таа одговорност не е ограничена. Напротив, ДОО и АД како капиталски друштва одговараат без ограничувања со сиот свој имот. Тие *de facto* одговараат неограничено. Не може да стане збор ниту за некаква ограничена одговорност на содружниците, односно акционерите на друштвото наспрема третите лица, бидејќи во правна смисла одговорноста на содружниците, односно акционерите на друштвото спрема трети лица постои, само во исклучителни случаи определени со Законот за трговските друштва. Исклучувањето на содружниците, односно акционерите од одговорноста за обврските на ДОО и на АД може да се брани со два меѓусебно врзани аргумента. Првиот аргумент е што со внесувањето на влогот во друштвото влогот престанува да биде дел од имотот на содружникот, односно на акционерот и станува дел од имотот на друштвото, а вториот е општоважечкото правно начело дека никој за своите обврски не може да одговара со туѓ имот. Од економски аспект "одговорноста" на содружниците, односно на акционерите на друштвото е ограничена на вредноста на нивниот влог во друштвото, односно на вредноста што тие

¹ Во натамошниот текст: Закон за трговски друштва од 1996 година

² Во натамошниот текст: Закон за трговски друштва

со внесувањето во друштвото, условно речено, како инвеститори ја ризикуваат.

Не е спорно дека ДОО и АД како форми на трговски друштва одговараат за своите обврски со сиот свој имот. За разлика од содружниците на јавното трговско друштво и комплементарите во командитното друштво и во командитното друштво со акции, во кои содружниците одговараат за обврските на друштвото неограничено и солидарно со сиот свој имот, содружниците на ДОО и акционерите на АД како и командиторите во командитното друштво и командитното друштво со акции не одговараат за обврските на друштвото.³ Значи содружниците, односно акционерите имаат обврски само спрема друштвото. Обврските на содружникот односно акционерот завршуваат со целосната уплата на преземениот влог, но стекнувањето врз таа основа својство на содружник, односно на акционер не значи и обврзување за преземање одговорност за обврските на друштвото. Содружникот во ДОО, односно акционерот во АД го сноси ризикот од работењето на друштвото до висината на својот влог. Под презумпција друштвото да работи со загуба содружникот, односно акционерот може да го изгуби само она што го внел како влог. Тоа и објаснува зашто ДОО и АД се најбројни правни форма за остварување на претприемништвото. Непостоењето на личната одговорност на содружниците, односно на акционерите несомнено е основната причина за успехот и популарноста на капиталските форми на друштва.

1.2. Кога содружниците, односно на акционерите одговараат за обврските на друштвото?

Со Законот за трговските друштва утврдени се ситуациите кога се остапува од основното правило според кое содружниците, односно акционерите не одговараат за обврските на ДОО, односно АД. Содружниците, односно акционерите на трговското друштво ќе одговараат неограничено и солидарно за обврските на друштвото во случаите, ако:⁴

- 1) го злоупотребиле друштвото како правно лице за да постигнат цели што за нив како поединци, се забранети;
- 2) го злоупотребиле друштвото како правно лице за да им нанесат штета на своите доверители;
- 3) спротивно на законот, располагале со имотот на друштвото како со свој сопствен имот или
- 4) во своја корист или во корист на кое било друго лице го намалиле имотот на друштвото, а знаеле или морале да знаат дека друштвото не е способно да ги изврши своите обврски спрема третите лица.

³ ЗТД, член 27

⁴ ЗТД, член 28

Во сите погоре наведени ситуации правната способност (правното лице) на ДОО и АД ќе биде исклучена кога друштвото ќе биде користено заради злоупотреба или измама. Така, физичкото или правно лице како содружник, односно акционер не ќе може да се покрие под капата на друштвото како правно лице со цел да стекне, односно незаконито да добие едно право или да избегне една обврска преку злоупотреба на друштвото како правно лице за да постигне цели што за него како поединец, се забранети, да им нанесе штета на своите доверители, спротивно на законот, да располага со имотот на друштвото како со свој сопствен имот или во своја корист или во корист на кое било друго лице го намали имотот на друштвото, а знаело или морало да знае дека друштвото не е способно да ги изврши своите обврски спрема третите лица.

Со цел да се отстрани злоупотребата на ДОО и АД како правни лица, во членот 28 од Законот за трговските друштва е реципирано едно модерно решение кое овозможува, ако се користи јазикот на доктрината, да се подигне велот на правното лице за да се открие и прифати реалноста која странките сакаат да ја прикријат или скријат.

1.3. Во кои случаи содружник, односно на акционер не може да основа друштво?

Македонскиот ЗТД пропишува право трговско друштво да може да основаат домашни и странски физички и правни лица. Но законот определува и кои лица не можат да основаат ДОО, односно АД. Тоа се:

1) физичко лице за кое со правосилна одлука на судот е утврдено дека со умисла предизвикало стечај, поради што доверителите не можеле да ги наплатат своите побарувања, додека трае забраната утврдена со одлука на судот;

2) лица над кои е отворена стечајна постапка за време на траењето на стечајната постапка;

3) лица кои не ги платиле даноците и придонесите кои со закон биле обврзани да ги платат, односно членовите на органот на управување, односно управителот на овие лица, вклучувајќи ги и лицата во друштвата што престанале;

4) лица, односно содружници или акционери во друштва чијашто сметка е блокирана, односно членовите на органот на управување, односно управителот на овие лица, се додека трае блокадата на сметката и

5) во други случаи кога со закон е одредена забрана за основање трговско друштво.

Оваа забрана е еден вид "казна" поточно вид на одговорност. За да се обезбеди примена на оваа одредба кон пријавата за упис на основање на друштво во трговскиот регистар, основачите поднесуваат лична писмена изјава, заверена кај нотар во која изјавуваат дека не постои

некое од горенаведените ограничувањата или друго ограничување, определено со закон, за да основаат друштво.⁵

1.4. Во кои случаи содружник, односно на акционер одговора за влогот во друштвото?

Содружниците на ДОО, односно акционерите на АД имаат обврска да го уплатат паричниот влог, односно да го внесат непаричниот влог во друштвото што го запишале и не можат да бидат ослободени од оваа обврска, освен во случаите кога тоа е определено со закон. Влоговите што тие ќе ги внесат во друштвото му припаѓаат на друштвото. Токму затоа доверител на содружник, односно на акционер не може да го намира своето побарување спрема содружникот, односно спрема акционерот од имотот на друштвото, ниту доверител на друштвото може да ги намира своите побарувања од имотот на содружник, односно акционер. Се разбира исклучок се случаите кои се определени со закон.⁶

Кога содружник, односно акционер внесува непаричен влог, во договорот за друштвото, во статутот, односно во одлуката за зголемување на основната главнина се внесува фирмата, називот, односно името на лицето кое го внесува непаричниот влог, подробен опис на непаричниот влог и неговата проценета вредност изразена во пари. Непаричниот влог во ДОО, односно АД го проценува овластен проценител (еден или повеќе), назначен од содружниците, акционерите, односно органите на друштвото од листата на овластени проценители. При уписот во трговскиот регистар не се проверува точноста на податоците, односно проценетата вредност. Но затоа содружниците, односно акционерите кои стекнале удел, односно акции во замена за непарични влогови се лично и неограничено одговорни со сиот свој имот спрема друштвото за вредноста на непаричните влогови утврдена во извештајот за проценка за време и тоа пет години од денот на објавувањето на уписот во трговскиот регистар на договорот за друштвото, на статутот, односно одлуката за зголемување на основната главнина.⁷

Основачите на трговското друштво, како и првите членови на органите на управување, односно управителот, освен првите членови на органите на управување кај симултаното основање на акционерското друштво, кон пријавата за упис на основањето на трговското друштво во трговскиот регистар, ја поднесуваат и изјавата во којашто ги наведуваат дејствијата извршени со цел правилно да се основа трговско друштво и со

⁵ЗТД, член 29

⁶ЗТД, член 40

⁷ЗТД, член 35, ставовите 1, 2 и 7

којашто тврдат дека друштвото го основале во согласност со закон и дека податоците содржани во прилозите (исправите и доказите) коишто ги поднесуваат кон пријавата за упис на основањето во трговскиот регистар се вистинити и се во согласност со закон. Изјавата се заверува кај нотар.⁸

2. ОДГОВОРНОСТ НА СОДРУЖНИЦИТЕ

2.1. Кои обврски ги имаат содружниците спрема друштвото во однос на уплата на влогот?

Содружниците спрема друштвото со ограничена одговорност се обврзани само на оние давања и други обврски коишто се определени со договорот за друштвото.⁹

Пред поднесувањето на пријавата за упис на основањето на друштвото во трговскиот регистар, содружникот мора да уплати најмалку една третина од запишаниот паричен влог. Пред поднесувањето пријава за упис, износот на уплатите во пари не може да биде помал од 2.500 ЕВРА во денарска противвредност. Непаричните влогови во целост се внесуваат пред поднесувањето на пријавата за упис на основањето на друштвото. Ако вредноста на внесениот непаричен влог во времето на поднесувањето на пријавата за упис на основањето на друштвото не го достигне износот на преземениот влог, содружникот мора да ја доплати разликата во пари пред уписот на основањето на друштвото во трговскиот регистар. Уплатите како и целосното внесување на непаричните влогови мора да бидат извршени така за да може друштвото со нив слободно да располага од денот на уписот на основањето на друштвото во трговскиот регистар.¹⁰

Ако основната главнина се намали од која било причина под износот од 5.000 ЕВРА, износот мора да биде зголемен до износот предвиден со овој закон во рок од шест месеци од денот на усвојувањето на годишната сметка, освен ако друштвото во тој рок, не се преобрази во друга форма на друштво. Ако во овој рок износот на основната главнина не биде зголемен до 5.000 ЕВРА, секое лице коешто има правен интерес може со предлог до судот да бара престанување на друштвото откако претходно ќе го предупреди неговиот застапник по закон таа состојба да ја усогласи со законот.¹¹

⁸ ЗТД, член 32, ставовите 1 и 4

⁹ ЗТД, член 168

¹⁰ ЗТД, член 175

¹¹ ЗТД, член 173

2.2. Која е одговорноста на содружниците кои при основањето на друштвото дале погрешни податоци заради кои основната главнина не го достигнала договорениот износ?¹²

Законот за трговските друштва пропишува одговорност на содружниците како основачи и на управителите на ДОО за штетата настаната поради нивното однесување во постапката на основање на друштвото. Со статуирањето одговорност за штетата настаната во постапката за основање, законодавецот настојува да ги присили содружниците како основачи и првиот управител, односно првите управители на друштвото со ограничена одговорност да ги почитуваат законските одредби во поглед на основањето на друштвото, а особено во поглед на создавањето на основната главнина на друштвото.

Содружниците и управителите во следните случаи му одговараат на друштвото за штетата што настанала:

1) Ако при основањето на друштвото дале погрешни податоци заради кои основната главнина не го достигнала договорениот износ. Во овој случај содружниците се должни да ги уплатат износите што не се уплатени и да ги надоместат плаќањата што се извршени при основањето на друштвото, а не се прифатени како трошоци за основање на друштвото. Содружниците и управителите одговараат и за другите штети што биле причинети со договорот.

2) Содружниците и управителот му одговараат на друштвото, како солидарни должници, и за штетата што е причинета поради невнесување или неправилно внесување на непаричните влогови, поради превисоката проценка на нивната вредност или поради какво било и да е друго штетно однесување и дејствие преземено во постапката за основање на друштвото за кое судот ќе утврди дека се одговорни за причинетата штета.

Ако надоместувањето на штетата е нужно заради исполнување на обврските кон трети лица, друштвото не може да се откаже од правото да бара надомест на штета по овие основи ниту може да се спогодува во поглед на тоа право.

Правото да се бара надомест на штета застарува во рок од пет години од денот на објавувањето на уписот на основањето на друштвото во трговскиот регистар.

Од одговорноста може да се ослободи само оној содружник, односно управител кој не знаел за фактите врз кои се темели одговорноста, ниту за нив морал да знае и кој постапувал со внимание на уреден и совесен трговец.

¹² ЗТД, член 181

2.3. Која е одговорноста на содружник кој задоцнил со извршување на својата обврска навреме да го плати влогот?¹³

Содружникот е должен преземениот влог да го уплати во целост, во согласност со договорот за друштвото. Ако при основањето на друштвото целиот износ на паричниот влог не е платен, преостанатиот износ се уплатува на начин определен со договорот за друштвото. Остатокот од влогот мора да се уплати во рок од една година од денот на објавувањето на уписот на основањето на друштвото.

Содружниците не можат да бидат ослободени, ниту може да им биде олеснето ниту одложено исполнувањето на обврската за плаќање на паричниот влог. Обврската за плаќање на паричниот влог не може да се пребива со побарување спрема друштвото. Содружникот може да биде ослободен од обврската за плаќање на паричниот влог само во случај на намалување на основната главнина, најмногу до износот за којшто се намалува основната главнина.

Содружник кој задоцнил со извршување на својата обврска навреме да го плати влогот, е должен да плати и законска затезна камата. Било која одредба од договорот за друштвото, како и другите правни работи и дејствија спротивни на ова правило се ништовни.

2.4. Исклучување на содружник заради задоцнување¹⁴

Во случај на задоцнување на уплатата на влогот, ДОО, во дополнителен рок од најмалку 30 дена, ќе го повика содружникот да ја исполни обврската. Во поканата што ја упатува управителот на друштвото на содружникот му се укажува дека пропуштањето на уплатата во дополнителниот рок повлекува негово исклучување од друштвото. Поканата на содружникот му се испраќа препорачано или му се доставува на рака. Ако поканата се упатува на повеќе содружници, дополнителниот рок мора да биде еднаков за сите. Друштвото може да поднесе и тужба против содружникот со којшто се бара тој да го уплати влогот или дел од влогот и којшто не ја исклучува и можноста содружникот да биде исклучен од друштвото.

Ако истече дополнителниот рок за уплата на влогот, управителот огласува дека содружникот во полза на друштвото го изгубил својот удел и делумната уплата на влогот. Со тоа содружникот се смета за исклучен. За исклучувањето од друштвото содружникот се известува во писмена форма со препорачано писмо или писмо доставено лично на рака. Исклучениот содружник ги губи сите права во друштвото, но и понатаму е обврзан да го уплати неуплатениот дел од влогот. Со тоа не се

¹³ ЗТД, член 186

¹⁴ ЗТД, член 187 и член 188

исклучува и неговата одговорност за штетата причинета на друштвото поради пропуштање на уплатата.

2.5. Која е одговорноста на содружник кој задоцнил со извршување на обврска за дополнителни доплати?

Со договорот за друштвото може да се определи сите или одделни содружници да се обврзат да дадат дополнителни доплати над износот на влогот само кога е тоа потребно за покривање на загубите или за привремена неопходна потреба од парични средства. Содружникот не може својата обврска за давање дополнителна доплата да ја пребива со побарување спрема друштвото. Содружникот на друштвото што е во доцнење со обврската за давање дополнителна доплата е должен на друштвото да му плати законска затезна камата и да му ја надомести штетата што со тоа му ја причинил, освен ако со договорот за друштвото поинаку не е определено.¹⁵

2.6. Која е одговорноста на содружник за недопуштени примања?¹⁶

Содружникот во чија корист друштвото исплатило определен износ во спротивност со законот, со договорот за друштвото или со одлуката на содружниците должен е примениот износ да му го врати на друштвото. Содружникот може да го задржи оној износ што го примил во добра верба како дел од добивката. За враќање на недопуштено исплатениот износ со чијашто исплата е намалена основната главнина на друштвото (недопуштено примање), покрај содружникот кој го примил износот, солидарно одговараат и управителот, членовите на надзорниот одбор, односно контролор, ако друштвото има орган на надзор, како и другите раководни лица во друштвото кои при извршувањето на исплатата не постапиле со должното внимание. Ако полниот износ на недопуштеното примање не може да се наплати од овие лица износот за којшто е намалена основната главнина го надоместуваат содружниците сразмерно на своите влогови во друштвото. Овие лица не можат ниту во целост, ниту делумно да бидат ослободени од обврската за враќање на полниот износ на недопуштеното примање.

Правото на друштвото на враќање на недопуштено примање застапува во рок од пет години од денот на примањето на недопуштената исплата, освен ако друштвото докаже дека лицето знаело или со оглед на околностите, морало да знае дека примањето е недопуштено.

¹⁵ ЗТД, член 191, ставовите 1, 5 и 6

¹⁶ ЗТД, член 192

2.7. Која е материјалната одговорност на содружниците за донесените одлуки?¹⁷

Содружниците во начело не одговараат за штетата што ќе настане со извршувањето на одлуките што тие ги донеле, било одлуките да ги донеле на собир било преку писмена консултација. Општо познато е дека материјалната одговорност на содружниците како целина се искажува преку преземањето на ризикот од работењето на друштвото.

Но Законот за трговските друштва пропишува материјална одговорност на содружниците за одлука што ја донеле ако на собирот на содружниците или со одлучување преку допишување, донеле одлука за која знаеле или за која со оглед на околностите, морале да знаат дека ги повредуваат интересите на друштвото, одговараат неограничено и солидарно за штетата настаната со таква одлука.

Според тоа ова е исклучителен случај на статуирање материјална одговорност на содружниците за штета што ќе биде причинета со донесена одлука од нивна страна. Што е многу значајно во прашање е неограничена и солидарна одговорност на сите содружници на друштвото со ограничена одговорност.

Но како што е укажано оваа одговорност е условена. Прв услов е со настанатата штета да се повредуваат интересите на друштвото, а не интересите на поодделни содружници или трети лица. Втор услов е содружниците да знаеле или со оглед на околностите, морале да знаат, односно ако не постапувале со совесност која од нив може да се очекува.

2.8. Одговорност на содружниците за бројот на содружниците?

ДОО може да има најмногу 50 содружници. Ако бројот на содружниците на друштвото го надмине бројот 50, содружниците, односно органите на друштвото мораат да преземат дејствија за усогласување на бројот на содружниците, и тоа во рок од една година од денот кога бројот на содружниците се зголемил над 50. Ако не бидат преземени дејствија за усогласување на бројот на содружниците, тие, односно органите на друштвото се должни, во рокот од една година од денот кога бројот на содружниците се зголемил над 50, да преземат дејствија за преобразба на друштвото во акционерско друштво или да спроведат постапка за ликвидација на друштвото.¹⁸

¹⁷ ЗТД, член 223

¹⁸ ЗТД, член 167

3. ОДГОВОРНОСТ НА АКЦИОНЕРИТЕ

3.1. Дали акционерите одговараат за обврските на акционерското друштво?

И акционерите како содружниците во ДОО не одговараат за обврските на акционерското друштво.¹⁹ Како што е веќе укажано при распрвата за ДОО оваа околност произлегува од фактот дека ниту за односот на друштво vis-à-vis друштвото, ниту за нивниот меѓусебен однос по правило не се битни личните својства на акционерите како што е тоа случај со друштвата на лица, туку е битен капиталот што се вложува. Релевантен е вложениот капитал, а не личните својства на акционерите. Главна црта, прво, е тоа што во АД основата на поврзувањето и здружувањето е капиталот, а не личноста на акционерот. АД има определена минимална основна главнина што служи како "праг" за пристап кон оваа форма на друштво и како гаранција наспрема доверителите на друштвото. Второ, акционерите учествуваат во основната главнина со влогови во основната главнина, којашто е поделена на акции. При што статусот на акционер се стекнува и со поседување на една акција. Трето, во АД не постои лична одговорност на акционерите за обврските на друштвото. Персоналниот имот на акционерите и имотот на АД се строго одвоени. Четврто, акционерите учествуваат во одлучувањето во акционерското друштво. Правото на глас и другите права се определуваат според бројот и родот, односно класите на акциите а не според личноста на акционерот. Петто, акционерското друштво има свои задолжителни органи. И, шесто во АД се води евиденција на акциите во посебна книга - книга на акции.

Акционерското друштво е отворен тип на друштво. За разлика од содружниците на ДОО кои можат да се идентификуваат во секој момент, во АД претпоставка е дека акционерите се познаваат меѓу себе и дека се стекнале со меѓусебна доверба.

3.2. Која е одговорноста на акционерите-основачи при основањето на АД?

Основачите на АД одговараат неограничено и солидарно за штетата што ќе ја претрпат друштвото и доверителите поради незаконитите дејствија, лажните или непотполните податоци што ги дале во врска со основањето на друштвото, односно што се содржани во основачкиот извештај и што се запишуваат во трговскиот регистар или што се содржани во прилозите за кои, со овој закон, е определено дека се

¹⁹ ЗТД, член 270, став 2

приложуваат кон пријавата за упис на основањето на друштвото во трговскиот регистар.²⁰

Основачите не можат да се повикуваат на тоа дека не им било познато дека има разлика во податоците, ако ја имаат потпишано изјавата, заверена кај нотар, дадена според член 32 од Законот за трговски друштва во којашто ги наведуваат дејствијата извршени со цел правилно да се основа трговско друштво и со којашто тврдат дека друштвото го основале во согласност со закон и дека податоците содржани во прилозите (исправите и доказите) коишто ги поднесуваат кон пријавата за упис на основањето во трговскиот регистар се вистинити и се во согласност со закон.

Ако основачите причиниле штета со внесување на непарични влогови или направиле неоправдани трошоци во врска со основањето, тие имаат обврска штетата да ја надоместат како солидарни должници. Основачот кој се однесувал како уреден и совесен трговец не одговара за таа штета. Покрај основачите на ист начин за штетата одговараат и лицата за чијашто сметка основачите ги презеле акциите. Тие лица не можат да се повикуваат на тоа дека не им биле познати околностите што ги знаеле или што морале да ги знаат основачите кои дејствувале за нивна сметка.²¹

Ако во постапката за основање на АД се дадени лажни изјави, акционерите-основачи или другите лица кои ги дале лажните изјави спрема друштвото се неограничено и солидарно одговорни. Ако е дадена лажна изјава за уплатениот износ, одговорноста ја вклучува и обврската да му се доплати на друштвото разликата на износот за којшто е преземена обврска да биде уплатен. Ако е дадена лажна изјава за трошоците за основање, одговорноста вклучува обврска да му се платат или да му се надоместат на друштвото сите трошоци коишто ги надминуваат трошоците наведени во основачкиот извештај. Друштвото не може да се откаже или да понуди спогодба за своите побарувања на коишто има право според овој член, кога наплатата на овие побарувања е неопходна за наплатата на побарувањата на доверителите на друштвото, освен ако доверителите не се согласат на поинакво решение.²²

3.3. Кои се последиците за акционерот од ненавремена уплата на акциите?²³

Акционерот мора да ги плати акциите на повик на органот на управување на АД според условите под коишто ги запишал. Повикот се

²⁰ ЗТД, член 299, ствовите 1 и 2

²¹ ЗТД, член 299, ствовите 3 и 4

²² ЗТД, член 301

²³ ЗТД, член 323

врши со лично известување на акционерите, освен ако со статутот поинаку не е определено. Акционерот кој навреме нема да ја изврши уплатата, нема право на глас сè додека не ја плати сета заостаната уплата, вклучувајќи и законска затезна камата. Акционерот кој не ги платил акциите во утврдениот рок е должен да плати и законска затезна камата.

Како што е веќе укажано акционерот кој е во задоцнување со внесувањето на непаричниот влог, е должен да плати и договорна казна под условите определени со договорот за преземање на непаричниот влог во согласност со статутот.

3.4. Исполнување на основната должност на акционерот - исклучување на акционер заради задоцнување²⁴

На акционерот кој нема да ги плати запишаните акции во рокот и според условите под кои ги запишал може, најпрвин со препорачано писмо, му се дава дополнителен рок. При тоа се предупредува дека, ако во дадениот рок не ја исполни обврската за плаќање, ќе му се одземат сите делумно платени акции за коишто бил предупреден да ги плати. Давањето на дополнителниот рок се објавува во дневен весник.

На акционерот кој, и покрај предупредувањето нема да го уплати износот којшто од него се бара во корист на друштвото, му се одземаат акциите и се исклучува од друштвото. Во објавата во која се објавува давањето на дополнителниот рок се наведуваат акциите што му се одземаат во корист на друштвото. За исклучувањето од друштвото, акционерот се известува во писмена форма, со препорачано писмо или со писмо доставено лично на рака.

Ако АД ги продаде акциите што ги одзело од исклучениот акционер под нивниот номинален износ, а средствата не се доволни да се намират неплатениот дел од влогот, како и трошоците и законската затезна камата, исклучениот акционер е должен на друштвото да му ја доплати разликата. Исклучениот акционер има обврска да плати и договорна казна, ако е утврдена во јавниот повик, за ненавремено внесување на непаричен влог. Со исплатите не се исклучува и одговорноста на исклучениот акционер за причинетата штета на друштвото поради пропуштањето на уплатата.²⁵

3.5. Која е одговорноста на имател на делумно платени акции?²⁶

Секој сопственик на делумно платени акции е лично одговорен за неплатениот дел од износот за којшто биле издадени акциите. АД не може да го ослободи сопственикот на делумно платени акции од

²⁴ ЗТД, член 223, став 1 и 4 и член 324

²⁵ ЗТД, член 325, став 1, алинеа прва и став 2

²⁶ ЗТД, член 327

обврската да го плати неплатениот дел од цената на запишаните акции. По исклучок друштвото може да го ослободи акционерот од обврската за плаќање на запишаните акции само во случај на намалување на основната главнина со повлекување акции до износот за којшто е намалена основната главнина на начин и според условите утврдени со овој закон.

3.6. Која е одговорноста на акционер кој примил забрането плаќање?²⁷

Акционер кој примил од АД аванс од дивиденда, дивиденда или други средства по која било основа, спротивно на законот, статутот или одлука на собранието на акционерите или на органите на друштвото има обврска да му ги врати на друштвото. При тоа мора да биде исполнет еден услов: АД да докаже дека акционерот знаел или, со оглед на околностите, морал да знае дека распределбата на средствата е во спротивност со закон.

Враќање на средствата, примени спротивно на законот, можат да побараат и доверителите ако тие не можат да ги наплатат своите побарувања од друштвото. Ако над друштвото е отворена стечајна постапка, за време на траењето на стечајната постапка, стечајниот управник го остварува правото на доверител во однос на акционерите.

Правото за поднесување тужба во сите горе неведени случаи застарува за пет години од примањето на забранетото плаќање.

²⁷ ЗТД, член 330

